

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาวិเคราะห์แนวคิดจริยศาสตร์กับการเป็นหนี้ในพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นผู้วิจัยจะกล่าวถึงเรื่องของการเป็นหนี้ตามแนวความคิดของ นักประโยชน์นิยมและเจตนานิยม มองว่าการเป็นหนี้มีประโยชน์และโทษอย่างไร ซึ่งอาจจะขัดกับหลักคำสอนของพระพุทธองค์ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตรัสไว้ในพระไตรปิฎกว่า “อิณาทานํ ทุกฺขํ โลกํ คือการกู้หนี้เป็นทุกข์ในโลก”^๑ แต่ในทางกลับกันพระพุทธองค์ก็ไม่ได้ทรงห้ามว่าการเป็นหนี้จะเป็นหนี้อย่างไรที่จะทำให้เราไม่มี ความทุกข์หรือมีความทุกข์น้อยลง เพราะบางคนเกิดความจำเป็นที่จะต้องกู้หนี้ยืมสินของเขามาใช้ จ่ายในการดำรงชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวจึงต้องทำงานหนักเพื่อแลกกับสุขภาพของตน หา เงินทองทรัพย์สินมาใช้หนี้คืนตามข้อสัญญาที่ได้ตกลงกันก็ยอม บางคนกู้หนี้ยืมสินนอกระบบที่ไม่ ถูกต้องตามหลักกฎหมายที่มีดอกเบี้ยสูงถึงร้อยละสิบหรือร้อยละยี่สิบก็ยอมกู้มา เพื่อแลกกับปาก ท้องของตนและครอบครัวแต่ก็น้อยคนมีหนี้แล้วจะมีความสุขมีแต่ความทุกข์

ด้วยเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า “คนจนไม่มีทรัพย์เป็นของตนเอง ไม่มั่งคั่ง ย่อมกู้หนี้ แม้การกู้หนี้ก็เป็นทุกข์ในโลกของคฤหัสถ์ จะด้วยความจนก็ดี การกู้หนี้ก็ดี การเสีย ดอกเบี้ยก็ดี การถูกทวงก็ดี การถูกตามตัวก็ดี การถูกจองจำก็ดี เป็นทุกข์ในโลกของคฤหัสถ์” โดยนัยแห่งคำสอนของพระพุทธองค์ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความจนกับการก่อหนี้เป็นของคู่ กันมาทุกยุคทุกสมัยตั้งแต่ยุคพุทธกาลเมื่อ ๒,๐๐๐ กว่าปีล่วงมาแล้ว จนถึงปัจจุบัน และใน ประเด็นที่ว่า การกู้หนี้เป็นทุกข์ ก็ยังเป็นสังขธรรม แม้กระทั่งในยุคปัจจุบันจะเห็นได้จากการหนีหนี้ ด้วยการฆ่าตัวตาย หรือในบางรายที่ไม่ฆ่าตัวตายก็ถูกเจ้าหนี้ทำร้ายร่างกายให้ได้รับทุกข์ทรมาน ก็ มีปรากฏให้เห็นประจำ^๒

ก็จริงอย่างนั้น ตามที่เขาถือปฏิบัติกันอยู่ ถ้าเป็นทุกข์ เมื่อเป็นทุกข์ก็ไม่สบายใจ ต้องทำ ให้หมดหนี้ คนจึงจะทำงานอย่างสบายใจ ไม่ต้องกลัวหวาดระแวงเจ้าหนี้ หรือรู้สึกไม่มั่นคงในชีวิต หากสบายใจก็จะทำงานได้ดีมีความสุข และไม่คิดจ้องจะแก้ปัญหานี้ด้วยการทุจริตในงาน ความ

^๑ อ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๔๕/๕๐๙.

^๒ อ.จก. (ไทย) ๒๒/๔๕/๕๐๗-๕๐๘.

เรียบง่ายก็เป็นปัจจัยหนึ่งในการป้องกันหนี้เกิด เพราะความเรียบง่ายจะทำให้ชีวิตเราเป็นแบบพอเพียง รู้จักการใช้จ่ายที่พอประมาณ ไม่ซื้อเพราะแฟชั่น เพื่อเกียรติ และมีสติในการใช้เงิน เมื่อไรซึ่งหนี้แล้วยอมนำสุขมาให้ตนเอง ตามหลักที่ว่าด้วยความสุขของคฤหัสถ์เกิดจาก ๔ ประการ คือ ๑) สุขเกิดจากความมั่งคั่ง ๒) สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ ๓) สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ และ ๔) สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ^๓ “เมื่อตระหนักถึงความสุขจากความไม่เป็นหนี้การมีทรัพย์ เมื่อกินใช้ก็เห็นแจ้งชัดด้วยปัญญาถึงโรคสุข เมื่อเห็นอย่างแจ้งชัด เขามีปัญญาดี ย่อมเข้าใจทั้งสองส่วนเทียบกันได้ แลเห็นว่าความสุขทั้ง ๓ อย่างข้างต้นนั้น มีค่าไม่ถึงเสียที่ ๑๖ ของความสุขที่มีความประพฤติสุจริตไร้โทษ”^๔

ตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่า มีคนไทยจำนวนมากตกอยู่ในสภาพของการเป็นหนี้ทุกกลุ่มชนชั้นไม่ว่าจะเป็นกลุ่มคนรวย คนชั้นกลาง และคนจนที่หาเช้ากินค่ำ และมีจำนวนหนี้สินตามระดับความน่าเชื่อถือ สำหรับคนรวยอาจจะดีหน่อยที่มีหนี้สินกับสถาบันการเงินเพียงรายเดียว และเหตุผลหลักของการเป็นหนี้เพื่อลงทุนทำธุรกิจ แต่สำหรับคนจนและคนชั้นกลางอาจลำบากที่เป็นหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งเหตุผลหลักในการเป็นหนี้ล้วนแต่เพื่อสนองความต้องการของตัวเองทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นหนี้จากการผ่อนบ้าน หนี้จากการผ่อนรถ หรือหนี้จากการซื้อสินค้าต่าง ๆ แน่นอนว่าส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้คนในประเทศบริโภคกันอย่างไม่มีลิมิตลุ่มตา ละทิ้งการออม และหันมาใช้จ่ายเงินในอนาคต ผ่านทางบัตรเครดิตและสินเชื่อเงินสดต่าง ๆ โดยเฉพาะการเป็นหนี้จากเงินกู้นอกระบบ ที่ทุกวันนี้หลายคนต้องตกอยู่ในสภาพทุกข์ทรมานกับการเป็นหนี้สินล้นพ้นตัวที่เกิดจากอัตราดอกเบี้ยมหาโหดที่ทับทวีคูณกับเงินต้นกลายเป็นนี้ก้อนโตจนยากแก่การหาเงินมาชดใช้หนี้ได้ ประกอบกับการตามทวงหนี้ของเจ้าของหนี้จอมโหดในรูปแบบต่าง ๆ จนทำให้สภาพร่างกายจิตใจย่ำแย่ ท้อแท้ และหมดสิ้นกำลังในการดำรงชีวิตต่อไป^๕

อย่างไรก็ตามในการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ทำให้ทราบว่า การเป็นหนี้ในสังคมไทยปัจจุบันนี้มีอยู่อย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นในตนเอง ครอบครัว และในสังคมนั้น ต่างก็มี

^๓คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เลียงเชียง, **นวโกวาท ฉบับมาตรฐาน**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลียงเชียง, ๒๕๓๕), หน้า ๗๕.

^๔อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๒/๑๐๕-๑๐๗.

^๕สุภัชชา นาทอง, **ชั้นเชิงการบริหาร “หนี้” ชั้นเทพ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ฌ ดา, ๒๕๕๔), หน้า ๔๙-๕๐.

เหตุและปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอทั้งเรื่องเงินทอง หรือจะด้วยบุญคุณต่าง ๆ ซึ่งการเป็นหนี้ไ้
ว่าจะต้องเป็นสิ่งที่เลวร้ายเสมอ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาเรื่องจริยศาสตร์
การเป็นหนี้ในพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อให้เห็นถึงผลดี และผลเสียของการเป็นหนี้ ซึ่งจะทำให้เกิด
ประโยชน์ และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาทฤษฎีจริยศาสตร์
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องหนี้ในพุทธปรัชญาเถรวาท
- ๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์แนวคิดจริยศาสตร์กับการเป็นหนี้ในพุทธปรัชญาเถรวาท

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีขอบเขตใน
การวิจัยดังต่อไปนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา (Data Research) ในการวิจัยครั้งนี้ ทำการวิจัยค้นคว้าเพื่อ
ศึกษาทฤษฎีจริยศาสตร์เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องหนี้ในพุทธปรัชญาเถรวาทและเพื่อวิพากษ์หลักจริย
ศาสตร์กับการเป็นหนี้ในพุทธปรัชญาเถรวาท

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร(Documentary Data) โดยมุ่งเน้นศึกษาข้อมูลทางเอกสาร
แบ่งออกดังต่อไปนี้

ก. เอกสารปฐมภูมิ(Primary Research)คือ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณ
พุทธศักราช ๒๕๐๐, พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช
๒๕๓๙, พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม และฉบับมหามงกุฎราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๓๔

ข. เอกสารทุติยภูมิ(Secondary Research)คืออรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์
วิเศษ ข้อมูลเว็บไซต์ ตำราวิชาการ และรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยนี้

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารผู้วิจัยต้องการศึกษาแนวความคิดเรื่องจริย
ศาสตร์ให้เห็นถึงแรงจูงใจที่สำคัญ และผลกระทบจากการเป็นหนี้ในพุทธปรัชญาเถรวาทและหนี้
เกิดขึ้นในสังคมไทย พร้อมทั้งการนำหลักจริยศาสตร์มาอธิบายและวิพากษ์เพื่อให้เกิดข้อเท็จจริง

ตามหลักจริยศาสตร์ว่าความเป็นประโยชน์นิยม ความเป็นเจตนานิยมอย่างไรโดยมีกรอบตาม
วัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

๑.๔.๑ หลักจริยศาสตร์ในงานวิจัยนี้ มีรายละเอียดว่ามีอย่างไร

๑.๔.๒ ต้องการทราบแนวคิดเรื่องหนี้ในพุทธปรัชญาเถรวาท

๑.๔.๓ ต้องการวิเคราะห์นักคิดทางจริยศาสตร์มีทรรศนะต่อการเป็นหนี้ในพุทธปรัชญา
เถรวาทอย่างไร

๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ พุทธปรัชญาเถรวาท (Theravada Buddhist Philosophy) หมายถึง หลักคำ
สอนเกี่ยวกับความจริง (สัจธรรม) และหลักปฏิบัติ (จริยธรรม) บางประการ ของพระพุทธศาสนาที่
นำมาศึกษาวิเคราะห์ ด้วยการใช้เหตุผลตามวิธีการของพุทธปรัชญา

๑.๕.๒ การเป็นหนี้ตามพุทธปรัชญา หมายถึง หนี้ ได้แก่ นิติสัมพันธ์ หรือ
ความสัมพันธ์ทางศีลธรรมก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ระหว่างบุคคลด้วยกัน หรือหนี้ส่งผลให้เกิด
ความผูกมัดทางจิตใจหรือการตอบแทนคุณ

(๑) **หนี้กรรม** หมายถึง เกิดจากการกระทำของบุคคลทั้งการกระทำดีและการ
ทำชั่วมีพระบาลีว่า กัมมทยาทาโท มีกรรมเป็นทยาทาท กัมมโยนิ มีกรรมเป็นตัวกำเนิด กัมมพณฺธุ มี
กรรมเป็นเผ่าพันธุ์ กัมมปฏิสสารโน กรรมคือวิปฏิสสาร กัมมุนา วตฺตติโลโก สัตว์โลกย่อมเป็นไปตาม
กรรมเป็นต้น ใครทำกรรมไว้กรรมนั้นจะติดตามตนไปดุจล้อแห่งเกวียนตามลอยโคไปฉันนั้น

(๒) **หนี้บุญคุณ** หมายถึง หนี้บิดามารดา ครู อุปัชฌาย์อาจารย์ และผู้มีบุญคุณต่อ
เราทุกคน

(๓) **หนี้ตามสัญญา** หมายถึง หนี้ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทางโลกทั้งตามกฎหมาย
และนอกกฎหมายสำหรับการเป็นหนี้ในงานวิจัยนี้หมายถึงการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกิด
ความผูกพัน ตอบแทนบุญคุณและต้องใช้หนี้ต่างคือ หนี้กรรม หนี้บุญคุณ หนี้ตามสัญญา

(๔) **ประโยชน์นิยม** หมายถึง การกระทำที่ดีที่สุดคือการกระทำที่ก่อให้เกิด
ประโยชน์สุขมากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุดเพราะเชื่อว่าสังคมส่วนรวมมีความสุขเอกชนอันเป็น
ส่วนหนึ่งของสังคมจะมีความสุขไปด้วยลัทธิประโยชน์นิยมของมิลล์ไม่ถือว่าเจตนาอันก่อให้เกิด
การกระทำสำคัญแต่ผลอันเกิดจากการกระทำสำคัญกว่าเจตนาหลักประโยชน์นิยมมีไว้สำหรับ
ตัดสินการกระทำมิใช่ตัดสินคนการประกอบอาชีพโสเภณีไม่แน่ว่าจะผิด การฆ่าคนอาจถูก และ

การช่วยคนตกน้ำให้รอดตายมีเจตนาไม่บริสุทธิ์อาจจะถูกก็ได้ ภายใต้เงื่อนไขแห่งผลอันเกิดแก่การกระทำนั้นซึ่งตรงกับแนวความคิดนักปรัชญาตะวันตกท่านหนึ่งชื่อว่าเบนธัม

(๕) เจตนานิยม หมายถึง ถ้าการกระทำดีเกิดจากเจตนาดีก็จะต้องดีเสมอไปไม่เลือกกาลเวลา สถานที่ สิ่งแวดล้อม และผลเท่านั้น ต้นเหตุของการกระทำคือเจตนาถ้าเจตนาดีแล้วก็นับว่าถูกต้องดีงามเสมอไปซึ่งตรงกับแนวความคิดของลัทธิเจตนานิยมหรือลัทธิของคานท์ เป็นนักปรัชญาชาวเยอรมัน

๑.๕.๓ ปัจจัยก่อให้เกิดการเป็นหนี้ หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวส่งเสริม เร่งเร้า กระตุ้นให้เกิดความต้องการเป็นหนี้และแสวงหาสิ่งที่มาสนองความต้องการของตนเองอันส่งผลให้เกิดความผูกมัดทางจิตใจหรือการตอบสนองแทนคุณ

๑.๕.๔ การหลุดพ้นการเป็นหนี้ หมายถึง การเป็นอิสระจากความเป็นหนี้อันได้แก่หนี้กรรม หนี้บุญคุณ และหนี้ทรัพย์สิน

๑.๕.๕ การเป็นหนี้ หมายถึง การกระทำอันก่อให้เกิดความผูกพันทางจิตใจและข้อสัญญาตามกฎหมายซึ่งอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่าเจ้าหนี้คือผู้ให้สิ่งของแก่อีกบุคคลหนึ่งเรียกว่าลูกหนี้ ดังนั้นจึงเป็นการกระทำของทั้งสองฝ่ายและมีข้อตกลงกันเกี่ยวกับสิ่งของเหล่านั้นร่วมกันตามข้อกฎหมายว่าด้วยการกู้หรือหรือการเป็นหนี้ของทั้งสองซึ่งผู้ที่เป็นลูกหนี้จะต้องนำสิ่งของนั้นไปคืนให้เจ้าหนี้ตามวันเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา

๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ พระธรรมโกศาจารย์ หนังสือนั้น พระพุทธศาสนากับจริยศาสตร์ กล่าวถึง การดำเนินชีวิตของคนเรานั้น ต้องมีทั้งศิลป์และศาสตร์ในการจัดการพัฒนา ภาวนาจิตใจเป็นหลัก ส่วนกายเป็นรองให้ลดละตัณหาในทุกระดับเพื่อความสงบสุขของชีวิตและสังคม โดยมีปัจจัยหลักคือ ปัญญาญาณ วิชา ในทุกระดับที่จะจัดการกับตัณหาเหล่านั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงตรัสโอวาทปาฏิโมกข์ไว้ดังนี้ คือ ๑) การไม่กระทำบาปทั้งปวง ๒) การยังกุศลให้ถึงพร้อม และ ๓) ความชำระจิตใจของตนให้ผ่องใส โดยทรงตรัสอบรมแก่พระอรหันต์ทั้งหมดในการลงอุโบสถทุกวันขึ้น ๑๕ ค่ำ และแรม ๑๕ ค่ำ^๖

๑.๖.๒ พิรพัฒน์ ศุรัตนลักข์ หนังสือนั้นคัมภีร์ชีวิต คิดอย่างพระพุทธเจ้าแล้วจะไม่ทุกข์ , ได้กล่าวไว้ว่า การเป็นหนี้เป็นทุกข์ **พระพุทธเจ้าทรงทราบเป็นอย่างดีจึงตรัสไว้ว่า** อธิมา

^๖พระธรรมโกศาจารย์, **พระพุทธศาสนากับจริยศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๓๑๙.

ทานัง ทุกขัง โลก แปลว่า การกู้หนี้เขาเป็นทุกขังในโลก แต่การกู้หนี้มันก็มีส่วนดีอยู่บ้าง ถ้าเรา“รู้จักประมาณ” ดีกว่าไปลักขโมยเขากิน ปล้นเขากิน ดีกว่าไปโกงเขา ดีกว่าไปขูดรีดเขา ดีกว่าไปทุจริตต่อหน้าที่การงาน แต่ที่สำคัญ “เป็นหนี้แล้วต้องใช้” อย่าทำตัวเป็นคนประเภท”เป็นมิตรเวลาเยี่ยม เป็นศัตรูเมื่อเขาทวง” คือเวลาไปขอกู้ยืมต้องทั้งยิ้มทั้งยกมือไหว้ แต่พอเขาทวงกลับตั้งตัวเป็นศัตรู และประการที่สำคัญที่สุดในการจะเป็นหนี้คนอื่นก็คือเรา”จงเป็นหนี้ด้วยสติและปัญญาแต่อย่าเป็นหนี้ด้วยต้นหาความอยาก”คนที่หมั่นสร้างหนี้สร้างสินให้ตนเองและครอบครัวย่อมได้รับผลต่อไปนี้เป็นดอกเบี้ยย^๗

๑.๖.๓ สุขีพ ปุญญาภาพ หนังสือ โลกของเรา กล่าวถึง เรื่องหนี้ไว้ว่า อติสุข สุขที่เกิดแต่ความมีทรัพย์ ข้อนี้อธิบายว่า ทรัพย์จะทำให้เกิดสุขได้อย่างหนึ่งแต่ที่ทำให้เกิดสุขได้แท้จริงซึ่งกล่าวในที่นี้ หมายถึงเอาทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบธรรมเพราะทรัพย์ชนิดนี้ทำให้เกิดสุขได้จริงๆ คือ สุข ๒ ชั้น เกิดแต่ทรัพย์ด้วย เกิดแต่ธรรมที่เป็นเหตุแห่งทรัพย์นั้นด้วย ๑) อนณสุขสุขเกิดแต่ความไม่เป็นหนี้ นั้นแสดงว่าการใช้ทรัพย์แม้จะมีความสุขกายสุขใจแต่ถ้าหยาบยืมเขามาใช้จนมีหนี้สินติดตัวก็ยากที่จะมีความสุขเพราะการเป็นหนี้เป็นทุกขอย่างหนึ่ง เพื่อไม่ให้มีหนี้สินการใช้จ่ายควรยึดหลัก ๒ ประการ คือ การรู้จักประมาณตน และการรู้จักประหยัด สุขที่เกิดแต่ความไม่เป็นหนี้การเป็นหนี้ นั้นย่อมนำมาซึ่งความทุกข์แม้เป็นหนี้เพียงนิดเดียวก็ทำให้เกิดความทุกข์เหมือนกันถ้าเป็นหนี้เขามากก็เกิดความทุกข์มาก ถ้าไม่มีให้เขาอาจถูกฟ้องร้องให้เสียชื่อเสียงอาจต้องเป็นคนล้มละลาย เป็นเหตุให้ทรัพย์สมบัติของเราสูญหายจนหมดสิ้นเหตุนี้จึงควรพยายามระวังตนอย่าทำงานให้เป็นคนมีหนี้สินเลยเป็นอันขาด ๒) อนุวัชสุข สุขแต่การประกอบกิจการอันไม่มีโทษ ข้อนี้อธิบายว่าความสุขชนิดนี้เป็นความสุขในทางธรรมดียิ่งกว่าสุข ๓ อย่างที่กล่าวมาข้างต้นเพราะเป็นเหตุที่คงทนเที่ยงแท้ ถาวรสุขที่เกิดจากความดีมีธรรมดีกว่าสุขที่เกิดจากความมีทรัพย์เพราะทรัพย์มีทางที่จะวิบัติได้หลายอย่าง ผู้มีธรรมท่านว่าเป็นผู้มีชีวิตไม่เป็นหมัน เพราะทำแต่ความดีไม่ทำความชั่ว ส่วนผู้มีทรัพย์แต่ไม่มีธรรมชาติความเมตตากรุณา ย่อมทำกรรมประกอบด้วยโทษอันผิดขั้นภูมิของตน เช่นคนมั่งมีเหลือกินเหลือใช้ แต่ยังอดทำงานเลยๆ ไม่ได้ยังอดเบียดเบียนคนและสัตว์ไม่ได้^๘

๑.๖.๓ นพพร จันทรนาथ หนังสือ สังคมบริโภคนิยมได้เสนอแนวความคิดทฤษฎีในเรื่องเกี่ยวกับวัตถุและการบริโภคสังคมปัจจุบันไว้ว่าการทำความเข้าใจการบริโภคในปัจจุบัน

^๗ ธีรพัฒน์ ศุภตันลักข์, คัมภีร์ชีวิต คิดอย่างพระพุทธเจ้าแล้วจะไม่ทุกข์ , (กรุงเทพมหานคร : ชบา พับลิชชิ่ง เวิร์กส, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕๖.

^๘ สุขีพ ปุญญาภาพ, วคิน อินทสระ และสุนทร ณ รั้งสี , โลกของเรา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สัมพันธ์การพิมพ์, ๒๕๓๕).

ไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของอรรถประโยชน์ (utility) หรือความพึงพอใจ (pleasure) หากแต่ควรจะเป็นการศึกษาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการทำความเข้าใจในเรื่องของการสร้างคุณค่าและความหมายวัตถุที่เรียกว่า “การบริโภคเชิงสัญลักษณ์” ซึ่งเป็นลักษณะการบริโภคที่ทำให้ผู้บริโภคมีความรู้สึกว่ามีเอกลักษณ์ (Identity) แตกต่างไปจากคนอื่น ๆ ในสังคมที่สามารถผลักดันให้เกิดการบริโภคอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้นในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ในอดีตจึงถูกเปลี่ยนเป็นมูลค่าการแลกเปลี่ยนเชิงเศรษฐศาสตร์สินค้าจึงไม่มีหน้าที่ของการใช้ในส่วนของวัตถุอีกต่อไปแต่แลกเปลี่ยนหน้าที่การให้ความหมายทางสัญลักษณ์แทน เช่น ห้างสรรพสินค้า และศูนย์การค้าเปลี่ยนวิธีคิดเกี่ยวกับการบริโภคของคนในสังคมจากการบริโภคเพื่อตอบสนองของความจำเป็นสู่การบริโภคเพื่อสร้างวิถีชีวิต (Lifestyle shopping) เพื่อสร้างเอกลักษณ์และตัวตนของผู้บริโภคฉะนั้นการไปห้างสรรพสินค้าและศูนย์การค้า จึงมิใช่เพื่อการจับจ่ายซื้อสินค้าเท่านั้นแต่เป็นการไปเพื่อสร้างและตอกย้ำเอกลักษณ์ของเราเองด้วย เช่นไปพบปะเพื่อนฝูงพาครอบครัวไปพักผ่อนทานอาหารหรือไปเพื่อสร้างความต้องการบริโภคไว้ล่วงหน้าด้วยการเดินชมสินค้า เป็นต้น^๙

๑.๖.๔ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ หนังสือ ทฤษฎีสังคมวิทยาเนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้นได้ กล่าวไว้ว่า ผลกระทบจากสังคมบริโภคนิยม ทำให้มนุษย์มีพฤติกรรมที่เน้นการบริโภคและการสะสมทุนเพื่อใช้ในการบริโภคเป็นเป้าหมายสูงสุดในชีวิตสังคมบริโภคนิยมได้สร้างความคับข้องใจให้เกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคลในสังคมต้องดิ้นรนเพื่อเงินตราเพื่อสร้างศักยภาพในการซื้อและตอบสนองความต้องการที่มีอยู่ตลอดเวลาบางคนอาจจะประกอบอาชีพที่ผิดกฎหมายเพื่อให้ได้เงินมาจับจ่ายใช้สอยที่เป็นเช่นนี้เพราะพฤติกรรมของผู้บริโภคขึ้นอยู่กับอารมณ์ความต้องการของตนสังคมบริโภคนิยมส่งผลให้ความสัมพันธ์ในสังคมลดลง แทนที่จะช่วยเหลือเผื่อแผ่กันแต่กลับกลายเป็นทุกอย่างต้องจ่ายเงิน มีการใช้ทรัพยากรการผลิตอย่างฟุ่มเฟือยทำให้เกิดหนี้สิน เพื่อให้ได้เงินมาสนองความต้องการบริโภคที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา^{๑๐}

๑.๖.๕ จำนง อติวิวัฒน์สิทธิ์ หนังสือสังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์ได้กล่าวเรื่องค่านิยมไว้และสรุปได้ว่าเป็นความเชื่อความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่

^๙นพพร จันทรนาชู, **สังคมบริโภคนิยม**, อ้างถึงใน ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ความจริงเอกลักษณ์และความเป็นอื่น, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิภาษา ๒๕๔๙), หน้า ๓๕.

^{๑๐}สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีสังคมวิทยา: เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้น**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๕๓.

คุณค่าทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมซึ่งเป็นผลให้บุคคลนั้นนำไปเป็นมาตรฐานในการตัดสินใจในสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคลโดยค่านิยมแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะใหญ่ ๆ คือ (๑) ค่านิยมส่วนบุคคลและ (๒) ค่านิยมสังคมวันนี้ในโลกยุคโลกาภิวัตน์มีการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอย่างรุนแรงจนทำให้ความรู้ในทศวรรษใหม่นี้ล้ำสมัยเร็วมากขอบเขตขององค์ความรู้สามารถขยายตัวได้เป็นสองเท่าในเวลาเพียง ๗-๑๐ ปี ประกอบกับมีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากต่างประเทศสูงโดยเฉพาะวัฒนธรรม^{๑๑}

๑.๖.๖ อมรา พงศาพิชญ์ หนังสือ สังคมและวัฒนธรรมได้กล่าวไว้ว่า ในสังคมมนุษย์ที่มนุษย์สร้างขึ้นวัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์จะต้องเรียนรู้และจะต้องมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยสอนให้คนรุ่นหลังรู้ถึงระบบสัญลักษณ์ของสังคมซึ่งได้เคยมีการตกลงกันไว้ว่าประกอบด้วยอะไรบ้างหลักที่สมาชิกของสังคมใช้ยึดถือเป็นแนวประกอบ การประพฤติปฏิบัติก็คือ บรรทัดฐานและค่านิยมถ้ากล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือแนวทางการปฏิบัติที่สมาชิกของสังคมส่วนใหญ่ยึดถือและค่านิยมคือความคิดและแนวปฏิบัติที่สมาชิกของสังคมส่วนใหญ่เห็นว่าถูกต้องดีงาม^{๑๒}

๑.๖.๗ จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ บทความ รายงานเศรษฐกิจ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๘ มติชนหน้า ๑๗ ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาหนี้สินที่เกิดจากค่านิยมใหม่โดยสืบเนื่องมาจากสังคมบริโภคนิยมในค่านิยมใหม่ ได้แก่ ค่านิยมในการบริโภค ค่านิยมในวัตถุและค่านิยมในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในเรื่องของค่านิยมในการบริโภคนั้นเป็นคุณค่าที่กำหนดให้แก่บุคคลที่มีกำลังในการบริโภคสิ่งของต่าง ๆ และครอบครองสิ่งของต่าง ๆ ที่สังคมให้คุณค่าว่าเป็นคนเก่ง เป็นคนที่มีความสามารถสังคมมักจะยกย่องชื่นชมคนที่มีความทรัพย์มากสำหรับค่านิยมในวัตถุนั้นมีลักษณะคล้ายคลึงกับค่านิยมในการบริโภคแตกต่างตรงที่มีการเน้นการครอบครองวัตถุที่สังคมให้คุณค่าให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้เช่น เงิน ทอง อัญมณี บ้าน ยานพาหนะ ฯลฯ ส่วนค่านิยมในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสามารถสนองตอบความสุขและความสะดวกสบายทางกายภาพ แก่ชีวิตของมนุษย์ได้รวดเร็ว เช่นคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือ รวมทั้งค่านิยมที่ง่ายต่อการก่อหนี้สิน เช่นบัตรเครดิตเครดิต^{๑๓} ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยได้รายงานการขยายตัวภาคธุรกิจ

^{๑๑}จำนง อติวัฒน์สิทธิ์, **สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สำนักอธิการบดี, ๒๕๔๕), หน้า ๕๗.

^{๑๒}อมรา พงศาพิชญ์, **สังคมและวัฒนธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะรัฐศาสตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๖๕.

^{๑๓}Ritzer, G., *Explorations in the sociology of consumption: Fast food, Zcredit cards and casinos*, London: SAGE, 2001). pp. 77.

บัตรเครดิตปี ๒๕๔๗ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๓๐.๗ จากปี ๒๕๔๖ โดยเฉพาะการเบิกเงินสดล่วงหน้าเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๘๒.๙ จากปี ๒๕๔๖ จากค่านิยมใหม่ที่กล่าวมานี้ ในส่วนที่เป็นโทษนั้นทำให้บุคคลมีความพึงพอใจไม่รู้ประมาณตนในการใช้จ่ายทำให้มีหนี้สินมากมายบางคนถึงขั้นถูกฟ้องล้มละลายจนมีปัญหาในครอบครัวและเกิดการแตกแยกในที่สุด^{๑๔}

๑.๖.๘ บุญลือ วันทายนต์ ได้กล่าวว่า จากผลการวิจัยจำนวนคนในครอบครัวมีผลต่อการใช้บัตรเครดิตซึ่งทำให้เกิดหนี้สินเพิ่มขึ้น^{๑๕} สรุปได้ว่าปัญหาหนี้สินจากครอบครัวเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะต้องแก้ไขให้ลดน้อยลงเพราะจะมีผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของบุคคลในครอบครัวและสังคมประเทศชาติโดยส่วนรวมเพราะครอบครัวเป็นระบบสังคมที่เล็กที่สุดแต่มีอิทธิพลต่อสังคมมากที่สุด

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Document Research) ซึ่งมีลำดับและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

๑.๗.๑ ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Research) คือ พระไตรปิฎก ภาษาบาลีและภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ชุด ๙๑ เล่ม ฉบับมหามงกุฎราชวิทยาลัย

๑.๗.๒ ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Research) มี อรรถกถาฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์วิเศษ ข้อมูลเว็บไซต์ ตำราวิชาการ และรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยนี้

๑.๗.๓ วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดตามกรอบของวัตถุประสงค์ และประเด็นดังต่อไปนี้คือ ความหมายและลักษณะของการเป็นหนี้ ประเภทของการเป็นหนี้แรงจูงใจในการเป็นหนี้ผลกระทบของการเป็นหนี้ และการนำแนวคิดตามหลักพุทธจริยศาสตร์มาประยุกต์ใช้กับการเป็นหนี้ในสังคมไทย

๑.๗.๔ เรียบเรียง และสรุปผลการวิจัยพร้อมข้อเสนอแนะ

๑.๗.๕ เสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

^{๑๔}จำนง อติวัฒนสิทธิ์, รายงานเศรษฐกิจ, (๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘), มติชน หน้า ๑๗.

^{๑๕}Zhao, J., Household debt service burden outlook : An exploration on the effect of credit constraints, Unpublished doctoral dissertation, The Ohio State University, 2003.

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

- ๑.๘.๑ ทำให้ทราบทฤษฎีจริยศาสตร์
- ๑.๘.๒ ทำให้ทราบการเป็นหนี้ในพุทธปรัชญาเถรวาท
- ๑.๘.๓ ทำให้ทราบแนวคิดจริยศาสตร์กับการเป็นหนี้ในพุทธปรัชญาเถรวาท